

DIETĽA SA NEZMENÍ, POKÝM SI NEUVEDOMÍ, ŽE JEHO SPRÁVANIE VEDIE K JEHO ŤAŽKOSTIAM

Deti si sotvakedy uvedomujú účel svojho neposlúchania. Je preto dvojnásobne dôležité, aby učiteľ vedel o štyroch cieľoch nevhodného správania a aby bol schopný rozpoznať správanie zamerané na konkrétny cieľ. Taký učiteľ je potom v pozícii, kedy môže využiť nasledujúce praktiky:

1. Pomôcť dieťaťu porozumieť cieľu svojho neposlúchania.
2. Zastaviť účelnosť neposlúchania pre dieťa.
3. Hľadať spôsoby, ako dieťa povzbudiť.
4. Využiť triedu ako skupinu na získanie detí pre priateľskú spoluprácu.

Walton, F., X.: Ako porozumieť deťom a adolescentom, s. 8.

CIELE NEVHODNÉHO SPRÁVANIA V ŠKOLE

Cieľ a jeho charakteristika	Pozitívne nasmerovanie a využitie	Možné povzbudzujúce úlohy
POZORNOSŤ možno charakterizovať ako klaunovstvo, malé nezbedy, bizarné obliekanie, hlučnosť, nervozitu, predvádzanie sa pred spolužiakmi, vykrikovanie alebo hyperaktivitu. Dospievajúci zvyčajne sú ochotní na chvíľu prestať s takým správaním, ak ich upozorníte. Učiteľ sa cíti otrávený, vyrušený alebo občas pobavený.	Často sa im páči, keď získajú uznanie, keď urobia niečo, čo je spoločensky prospešné.	Robí verejné vyhlásenia, hrá v divadle, účinkuje v speváckom zbore, hrá na hudobný nástroj, je športovcom, má hocijakú pomocnú úlohu, kde je ho vidieť.
MOČ charakterizuje agresivitu, nepriateľstvo, vzdorovitosť, odpor, bitky, apatia, neposlúchanie, výbuchy hnevu, panovačnosť, ukazovanie nevôle alebo klamanie. Študent vo všeobecnosti pokračuje v ukazovaní, že nebude spolupracovať, keď mu dohovárate. Učiteľ sa často cíti frustrovaný alebo porazený.	Je rád vodcom alebo v silnej pozícii, ktorá je spoločnosti prospešná. Často má dobre vyvinuté schopnosti nezávislého myslenia. Býva vytrvalý a rozhodný.	Pomocník učiteľa alebo trénera, rozhodca bitiek medzi žiakmi, dáva pozor na chodbách, vedie triedne schôdzy. Vodca v akejkoľvek užitočnej aktivite.
ODPLATA je charakterizovaná zraňovaním, násilím, brutalitou, krádežami a deštruktívnym správaním, vrátane školského vandalizmu a poškodzovania majetku učiteľov a žiakov. Keď sa jeho problémy riešia, dospievajúci sa často uráža. Učiteľov a spolužiakov jeho správanie zraňuje.	Citlivý jedinec, ktorý sa vie identifikovať so slabšími či handicapovanými.	Pomocník školského psychológa a v triede mentálne postihnutých žiakov, ukazuje školu novým žiakom, tútor ťažko znevýhodnených študentov. Podnecovaný prácou pri naprávaní nespravodlivostí.
NEADEKVATNOSŤ môže byť charakterizovaná tendenciou ľahko sa vzdávať alebo vyhýbaním sa aktivitám vo všeobecnosti. Vedomie, že zlyhá, dospievajúceho často vedie k záškoláctvu a pri prvej príležitosti k odchodu zo školy. Jeho typickou odpoveďou na riešenie problémov v správaní je byť ticho a nerobiť žiadnu prácu navyše. Učiteľ sa často cíti bezmocný alebo sa vzdáva.	Rád by bol výnimočný, keby bolo možné zaručiť mu úspech.	Starajte sa o neho súkromne a vyzvite ho ukázať triede iba to, čo vie. Požiadajte ho, aby sa stal tútorom mladšiemu žiakovi, ktorý sa oveľa horšie učí. Vyzvite ho, aby sa zapojil do nejakej organizácie, do športu alebo do inej aktivity, kde je šanca zúčastňovať sa na nesúťaživom základe.
ROZPTYLENIE. Vypína pri rutine, či monotónnosti. Vzdal sa nádeje, že učiteľ urobí školu viac zaujímavou. Často oveľa inteligentnejší, ako sa prejavuje správaním. Denné snenie alebo záškoláctvo. Pravdepodobne má nadmerný záujem zapríčiniť ťažkosti, záujem o alkohol, drogy alebo sex. Často sa spája s inými a podobnými záujmami.	Zapína pri príležitostiach urobiť triedu živšou a stimulujúcou, pri možnostiach zmeniť zavedenú rutinu a zažiť niečo vzrušujúce.	Pre neho sa môže stať príťažlivým prispievať do nejakej plánovacieho výboru v škole, športe, divadle a v iných dobrodružných, či nových aktivitách, vrátane čiastočného úväzku v zamestnaní a pracovno-študijných programoch.

Walton, F., X.: Ako porozumieť deťom a adolescentom, s. 42.

RIEŠENIE PROBLÉMOV, KEĎ CIEĽOM JE POZORNOSŤ

Takéto správanie je niekedy prospešné ignorovať. V triede sa to často prakticky použiť nedá a u dospievajúcej mládeže je to menej účinné ako u mladších detí, pretože mnoho dospievajúcich sa predvádza pred rovesníkmi. Najlepším prístupom sa ukazuje oddeliť dospievajúceho od situácie. Nezabudnite mu povedať, že sa môže vrátiť naspäť do triedy, keď bude pripravený spolupracovať. Nechceme na študenta vyvíjať nátlak - ide nám len o to, aby sme mali v triede dobrú atmosféru.

Učítelia potrebujú mať možnosť požiadať žiaka o odchod z triedy. Riaditeľ by mal pochopiť, že ak odmietne učiteľovi poskytnúť túto možnosť, berie z jeho možností najúčinnnejšiu techniku. Inou stratégiou je postaviť sa k žiakovi a nič nevraviť, len upútať jeho pozornosť.

Pretože cieľom učiteľa je dosiahnuť, aby študenti považovali triedu za „svoju“, „našu“, nie za „učiteľovu“, môžu pri riešení problému požiadať o pomoc skupinu. Toto je obzvlášť prospešné, ak sa pred tým v triede rozprávalo o účeloch nevhodného správania. Komentár učiteľa môže byť napríklad takýto: „Trieda, čo sa tu deje?“

So študentmi si pohovorte súkromne a snažte sa im pomôcť pochopiť účel ich nevhodného správania a dospieť k dohode, čo sa s tým dá robiť.

RIEŠENIE PROBLÉMOV, KEĎ CIEĽOM JE MOC

Učiteľ by mal prestať so študentom bojovať. Niekedy je účinné iba byť ticho a čakať. Svoje správanie vždy môžete kontrolovať a nemusíte sa nikoho pýtať na dovoľenie. Ak vy ako učiteľ začínate podliehať negatívnym emóciám, zvlášť prospešné je psychicky si oddýchnuť, napríklad prestať na chvíľu myslieť na triedu. Pripustíte svoju neschopnosť a nedostatočný záujem o snahu presadiť spoluprácu, ale neváhajte požiadať študentov o pomoc (skôr, ako nútiť ich do dohody). Veľmi užitočným spôsobom sú triedne schôdzky, ktoré sa vyhýbajú dynamike, vedúcej k mocenským zápasom. V problémových situáciách hľadajte humor a používajte ho na odzbrojenie potencionálne explozívnej situácie. V súkromí študentovi povedzte, čo si myslíte o celi jeho správania. Nachádzajte spôsoby, ako mu dodávať odvalu. Pýtajte sa seba samých, aké sú vaše motívy. Pokúšate sa získať deti pre spoluprácu alebo sa ich snažíte poraziť či trestať, aby ste im ukázali, že pánom situácie ste vy?

RIEŠENIE PROBLÉMOV, KEĎ CIEĽOM JE ODPLATA

Starajte sa o blaho triedy. V zriedkavých prípadoch musia problémovi žiaci kvôli blahu ostatných opustiť triedu alebo školu. Majte na pamäti, že taký mladý človek je presvedčený, že ho nikto neakceptuje a nemá rád. „Život je zraňujúci, ale aspoň

cítim, že mám hodnotu, ak sa za to odplácam". Takým deťom sa pokúste dodávať odvalu tým, že im dáte najavo, že ich akceptujete. Nebuďte prekvapení, ak odolávajú vášmu úsiliu. Dokonca môžu skúšať, či ich naozaj akceptujete, pretože pred tým mali len málo skúseností, ktoré im dokazovali, že ich prijímajú. Študent, ktorého cieľom je odplata, obvyčajne v triede, či v celej škole nemá priateľa. Do tejto smutnej situácie sa dostal svojím úsilím chrániť sa pred tým, aby ho iní zraňovali. Učiteľ mu môže pomôcť, ak si na pomoc zoberie jedného, či dvoch citlivých spolužiakov a vysvetlí im, že študent, ktorého cieľom je odplata, nie je šťastný. Presvedčenie adolescenta, že je vylúčený zo vzťahov s ostatnými, má vplyv na jeho šťastie. Tento postoj sa môže zmeniť, ak ho jeden alebo dvaja spolužiaci začnú pozývať, aby sa s nimi najedol, pridal sa k nim v nejakej činnosti alebo dokonca ho jednoducho zapoja do rozhovoru alebo sa s ním poprechádzajú po chodbe. Pre učiteľa je zvlášť prospešné hovoriť s týmto študentom tak, že rozumie, aké je to byť v jeho koži. Už cítiť porozumenie je jednoducho povzbudzujúce. Študentovi môžeme odhaliť jeho cieľ v súkromí takto: „Môže to byť tak, že cítiš, akoby ťa život zraňoval a preto chceš zraňovať iných alebo sa im mstiť? Môžem ťa ubezpečiť, Mária, ja ťa nechcem zraniť”.

RIEŠENIE PROBLÉMOV, KEĎ CIEĽOM JE NEADEKVÁTNOSŤ

Nanešťastie, učitelia dospievajúcich detí nie vždy majú príležitosť ovplyvňovať tých, ktorých cieľom je neadekvátnosť, pretože školu často vynechávajú a pri prvej príležitosti z nej odchádzajú. Keď sú ticho alebo chýbajú, učitelia ich môžu prehliadať. Pochopte, že ich svet je svetom, v ktorom sa dospievajúci neustále zaoberá preceňovaním myšlienky, že v živote sa mu nepodari preraziť. Ovplyvniť takých adolescentov nie je vôbec ľahké. Je to však možné, ak reagujeme povzbudzujúco na ich malé úspechy a minimalizujeme kritizovanie ich chýb. Pripustite si svoje chyby. Ak je to možné, dohodnite sa s nimi, aby sa aj oni podieľali na prispôbovaní úloh svojim záujmom a schopnostiam. Majte na pamäti, že takíto ľudia nemajú nič radšej, ako keď sú výnimoční, keby sme im však mohli zaručiť, že na svojej ceste nezažijú neúspech.

RIEŠENIE PROBLÉMOV, KEĎ CIEĽOM JE ROZPTÝLENIE

Pri výučbe využívajte rôznorodé tvorivé metódy. S pomocou študentov urobte zoznam tých aspektov vyučovania, ktoré sú nudné a dajte najavo, že si želáte, aby trieda zvážila, ako sa dá vyučovať a učiť sa zaujímavejším spôsobom. Súkromne môžete pomôcť študentom, ktorí sa nevhodne správajú a hľadajú rozptýlenie, aby si uvedomili, ako je možné prežívať nadšenie z aktivít, ktoré sú pre spoločnosť užitočné. Zoznámte týchto žiakov s aktivitami v škole a spoločnosti, ktoré sa im môžu páčiť.

Walton, F., X.: Ako porozumieť deťom a adolescentom, s. 43- 44.

Zdroj: Walton, F., X.: Ako porozumieť deťom a adolescentom, 2008. ISBN 978-80-970089-0-1.